

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-15)

14-20 KASIM DÜNYA ANTİBİYOTİK FARKINDALIK HAFTASI¹

18 KASIM AVRUPA ANTİBİYOTİK FARKINDALIK GÜNÜ²

Antibiyotikler bakterilerin neden olduğu enfeksiyonları önlemek ve tedavi etmek amacıyla kullanılan ilaçlardır.³ Bakterilerin antibiyotiklere karşı savunma mekanizmaları geliştirmeleri sonucunda, antibiyotikler tedavi dozunda verildiğinde, daha önce ölen bakterilerin ilaca rağmen ölmemesi hatta çoğalması ise antibiyotik direnci olarak tanımlanmaktadır.⁴

Antibiyotik direnci günümüzün en önemli halk sağlığı sorunlarından biridir.⁵ Çünkü bakteriler direnç mekanizmalarını yenileyip geliştirebilmekte, hatta bu mekanizmaları diğer bakterilere aktararak direncin diğer bakteriler arasında da yayılmasını sağlayabilmektedirler.⁴ Bu da dirençli bakterilere bağlı oluşan enfeksiyonları tedavi etmeyi zorlaştırmakta, bu enfeksiyonlara bağlı hastane yatış süresini uzatmakta, komplikasyon ve ölüm görülme sıklığını artırmaktadır.^{4,6}

Antibiyotiklere dirençli bakteriyel enfeksiyon hastalıkları nedeniyle her yıl tüm dünyada 700 000 kişi, hayatını kaybetmektedir. Çözüm bulunamazsa 2050 yılına kadar tüm dünyada 10 milyon kişinin de bu sebeple öleceği tahmin edilmektedir.⁵ Dirençli bakterilerin neden olduğu hastalıklar, özellikle de yoğun bakım ortamında ve bağışıklık sistemi zayıflamış hastalarda ciddi bir sağlık tehdidi oluşturmaktadır.⁴

Antibiyotiklerin tüm dünyada hem insan sağlığında hem de hayvan sağlığında gereksiz ve yanlış kullanımı antibiyotik direncinin temel sebebinin oluşturmaktadır. Bunun yanında tarım alanında suların arıtılmadan kullanılması ve hijyen kurallarına uyulmaması bitkisel ve hayvansal gıdalara dirençli bakteri bulaşmasına yol açmakta, bu gıdaların insanlar tarafından tüketilmesi de direncin yayılmasına katkı sağlarken, bir taraftan da dirençli bakteri enfeksiyonları geliştirmektedir.⁵

Dünya genelinde antibiyotik tüketimi son 15 yılda %36 artış göstermiştir.⁶ Türkiye antibiyotik kullanımı konusunda Avrupa ülkeleri arasında birinci sırada yer almaktadır. Ülkemizde yaklaşık her üç reçetenin birinde antibiyotik bulunurken, her gün 1000 kişiden 42,2'si antibiyotik kullanmaktadır. 2015 yılında ülkemizde yaklaşık 208 milyon kutu antibiyotik kullanılırken, antibiyotiklere bir milyar 21 milyon 998 bin lira harcanmıştır.⁷

Ancak yapılan çalışmalar antibiyotiklerin %30-40'ının yanlış veya gereksiz yere kullanıldığını göstermektedir. Antibiyotiklerin en fazla yanlış kullanıldığı alanlardan biri solunum yolu enfeksiyonlarıdır.

¹ [Internet] <http://www.who.int/who-campaigns/world-antibiotic-awareness-week> Erişim:11.11.2018.

² [Internet] <https://antibiotic.ecdc.europa.eu/en/about> Erişim:11.11.2018.

³ [Internet] <http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/antibiotic-resistance> Erişim:11.11.2018.

⁴ [Internet] http://www.akilciilac.gov.tr/?page_id=1017 Erişim:11.11.2018.

⁵ [Internet] <https://www.klimik.org.tr/2017/11/13/antibiyotik-direnci-calisma-grubu-adcgnun-dunya-antibiyotik-farkindalik-haftasi-13-19-kasim-2017-basin-aciklamasi/> Erişim:11.11.2018.

⁶ [Internet] <http://ekmud.org.tr/haber/110-dunya-antibiyotik-farkindalik-haftasi-12-18-kasim-2018> Erişim:11.11.2018.

⁷ [Internet] <https://www.teb.org.tr/news/7392/18-KASIM-AVRUPA-ANT%C4%B0B%C4%B0YOT%C4%B0K-FARKINDALIK-G%C3%9CN%C3%9C> Erişim:11.11.2018.

Bu doküman Dr. Çağla Susuz, Dr. Kübra Gündüz tarafından Dr. Dilek Aslan danışmanlığında 12.11.2018 tarihinde hazırlanmıştır.

Bu bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Susuz Ç, Gündüz K, Aslan D. 12-18 Kasım Dünya Antibiyotik Farkındalık Haftası, 18 Kasım Avrupa Antibiyotik Farkındalık Günü. HÜTF Halk Sağlığı AD

Toplum İçin Bilgilendirme Serisi (2018/2019-13) [Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-15)

Dünya genelinde antibiyotiklerin %75'i akut solunum yolu enfeksiyonunda kullanılırken, solunum yolu enfeksiyonlarının %70'inin viral etkenlere bağlı olduğu ve bu hastaların yarısından fazlasının gereksiz antibiyotik kullandığı görülmektedir. Antibiyotikler soğuk algınlığı, nezle, grip gibi viral üst ve alt solunum yolu enfeksiyonunda etkili değildir.⁶

Gereksiz ve yanlış antibiyotik kullanımlarının önüne geçilmesi ve antibiyotik direncinin azaltılması için toplumsal farkındalık oluşturmak adına 2008 yılından bu yana **18 Kasım tarihi "Avrupa Antibiyotik Farkındalık Günü"**, 2015 yılından bu yana da **14-20 Kasım** tarihleri **"Dünya Antibiyotik Farkındalık Haftası"** olarak belirlenmiştir.^{1,2,3} Bu hafta kapsamında Dünya Sağlık Örgütü daha önceki yıllarda tek bir tema belirleyip o çerçevede çalışmalar yürütürken, bu yıl ülkelerin ve bölgelerin kendi önceliklerine göre seçebilecekleri aşağıda yazılı olan beş faaliyet alanı belirlemiştir:⁸

1. Antibiyotik direnci konusundaki farkındalığı artırmak için eğitim faaliyetleri yürütülmesi
2. Kanıta dayalı araştırmalar ve süveyans çalışmaları yürütülmesi
3. Etkili sanitasyon, hijyen ve enfeksiyon kontrol önlemleri ile enfeksiyon sıklığının azaltılması
4. Antibiyotiklerin insan ve hayvan sağlığı için en uygun şekilde kullanılması
5. Ülkelerin kendi ihtiyaçlarına göre yeni ilaçlar, tanı araçları ve aşılar geliştirmek için sürdürülebilir yatırımlar sağlaması.

Antibiyotik direncini azaltmak için toplumda alınabilecek önlemler:^{3,6}

- ✓ Antibiyotikler sadece hekim reçete ettiğinde kullanılmalıdır.
- ✓ Hekim, ihtiyaç tanımlamadığında asla antibiyotik kullanmak için ısrarcı olunmamalıdır.
- ✓ Antibiyotik kullanırken daima hekimin doz ve süre önerilerine uyulmalıdır.
- ✓ Hasta insanlarla yakın temastan kaçınılmalıdır.
- ✓ Aşı ile korunmak mümkün olan hastalıklar için mutlaka aşı yaptırılmalıdır.
- ✓ El hijyenine dikkat etmek önemli bir koruyucu mekanizmadır.
- ✓ Gıda maddelerinin hazırlanmasında hijyen kurallarına uyulmalıdır.

Tarım ve hayvancılık sektöründe alınabilecek önlemler bulunmaktadır. Örneğin; hayvanlara antibiyotiklerin sadece enfeksiyon varlığında ve veteriner hekim kontrolünde verilmelidir. Hayvansal ve bitkisel gıda üretiminde hijyen ve biyogüvenlik koşulları iyileştirilmiş, sürdürülebilir sistemler uygulanmalıdır. Bu önlemler geliştirilebilir.^{3,6}

"İki kere düşün.

Uzmanla danış.

Akılcı olmayan antibiyotik kullanımı herkesi riske atar."⁸

⁸ [Internet] <http://www.who.int/who-campaigns/world-antibiotic-awareness-week/waaw-2018-theme-and-messaging> Erişim:11.11.2018.